

De gekmakende verentooi van de pauw en de postume wraak van Darwin

Coen Teulings

‘De blik op de veren van de pauw, steeds als ik ernaar kijk, word ik er ziek van.’ Deze veelgeciteerde uitspraak van Charles Darwin uit 1860 reflecteert een combinatie van fascinatie en wanhoop. De bewondering voor het prachtige kleurenpatroon in verentooi van de pauw, gecombineerd met intellectuele worsteling. Darwin had een jaar eerder zijn beroemde boek gepubliceerd — *On the Origin of Species by Means of Natural Selection* — waarin hij een van de meest revolutionaire en succesvolle hypothesen uit de geschiedenis van de wetenschap had geponoerd. Maar hoe kon het door hem beschreven selectieproces hebben geleid tot zo’n enorme verentooi? Want het was een lust voor het oog, maar de evolutionaire boekhouder had hem allang weg bezuinigd als overbodige ballast. En de pauw staat niet alleen, de verentooi van de fazant is al even mooi en op Nieuw-Guinea verdoen mannelijke priefvogels hun tijd met de bouw van prachtige priefvogeltjes, louter om de vrouwtjes te behagen.

Tien jaar later schreef Darwin een

tweede boek — *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex* — waarin hij een oplossing voorstelt voor dit raadsel. Evolutionaire selectie is niet louter de survival of the fittest. Het is ook de selectie van schoonheid louter omwille van de schoonheid. Want als een vrouwtje het mooiste mannetje kiest als verwekker van haar nageslacht, dan zullen haar mannelijk nakomelingen opnieuw goed in de vrouwelijke smaak vallen. Deze twee onafhankelijke evolutionaire selectiemechanismen worden samengevat in een prachtige alliteratie: ‘Armaments and ornaments, battle and beauty’. Naarmate de selectiedruk van de survival of the fittest afneemt, ontstaat steeds meer ruimte voor het tweede mechanisme: ‘The aspiration of beauty’. Smaken verschillen. De ontwikkeling van het schoonheidsideaal heeft binnen elke soort een eigen, vaak onvoorspelbare dynamiek. Maar binnen een soort kan een individu zich niet aan de invloed van dit ideaal onttrekken.

Recentelijk heeft bioloog Richard Prum, verbonden aan Yale, hier een prachtig boek over geschreven — *The Evolution of Beauty*. Binnen de biologie is dit tweede mechanisme een zwart

Evolutie is niet alleen survival of the fittest, maar ook ongrijpbare selectie van schoonheid

schaap. Darwins vijftien jaar jongere tijdgenoot Alfred Wallace, die onafhankelijk van Darwin tot dezelfde hypothese van natuurlijke selectie was gekomen, maar Darwin de eer gunde, heeft dit tweede mechanisme altijd fel en succesvol bestreden: armament and battle voerden in de publieke perceptie de boventoon, ornament and beauty zijn in de vergetelheid geraakt. Het ongedetermineerde van de ontwikkeling van het schoonheidsideaal stuitte wetenschappers tegen de borst.

Prum sprak hierover met zijn collega bij de economische faculteit, Nobelprijswinnaar Robert Shiller. Zij concludeerden dat de discussie in beide disciplines parallel liep. Biologen hebben de veren van de pauw lang geïnterpreteerd met behulp van het signaleringsmodel: een mannetje dat zoveel overbodige ballast kon dragen moest wel een krachtpatser zijn, en dus de ideale verwekker van nageslacht. Binnen de economie wordt het signaleringsmodel gebruikt voor de verklaring van de rol van onderwijs: wij laten studenten moeilijke wiskundetamens doen, niet zozeer omdat ze die wiskunde nodig hebben — niet iedereen ontwerpt bruggen in Genua — maar omdat ze zo hun intellectuele capaciteiten

kunnen demonstreren. Dat kan echter de selectie van de kleurenpracht in de verentooi niet goed verklaren. Dat is toch echt louter l’art pour l’art. Schoonheid in de biologie is net als de bubbel in de economie: iets heeft waarde louter omdat het waarde heeft.

Battle versus beauty is ook het gevecht tussen de seksen. Zolang mannen bepalen welke man het nageslacht verwekt, is het een kwestie van battle. Zodra de partnerkeus het voorrecht wordt van de vrouw, wint beauty. Dat verschilt van soort tot soort. Bij eenden is verkrachting standaard. De vagina van vrouwtjes eenden kent daarom allerlei mechanismen waarmee het sperma van ongewenste sekspartners op een dwaalspoor wordt gebracht. Mannelijke priefvogels bouwen hun prief daarentegen zo dat een vrouwtje de schoonheid ervan kan bewonderen zonder dat de artiest de bewonderaar kan verkrachten. Een vorm van zelfbinding tegen de mannelijke drift. Zo bezien is Me Too de postume wraak van Darwin op Wallace.

Coen Teulings is universiteits-hoogleraar economics, institutions and society aan de UU.